

СПОСОБИ ПЕРЕДАЧІ ІНФОРМАЦІЇ НЕВЕРБАЛЬНИМИ ЗАСОБАМИ В АНГЛОМОВНОМУ СОЦІОЛІНГВІСТИЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Стаття присвячена аналізу способів передачі інформації невербальними засобами в англомовному соціумі.

Актуальність проблеми невербальної комунікації в спектрі соціокультурного середовища визначається спрямованістю сучасних лінгвістичних досягнень на визначення основних понять у паралінгвістичному аспекті. Цією проблемою займалися як слов'янські, так і вчені-лінгвісти з інших країн [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8 та ін.].

Передача інформації може йти відразу по декількох каналах, частіше одночасно: словесному, інтонаційному, міміко-жестикуляційному, окулестичному, кінетичному, проксемічному, тактильному та інтуїтивно-му. Паралінгвістичні елементи процесу спілкування активно впливають на творення змісту інформації. Успішність / неуспішність процесу спілкування значною мірою залежить від паралінгвістичних факторів. Оскільки предметом аналізу є живе розмовне мовлення, його не можна розглядати ізольовано від емоцій, індивідуальних особливостей мовця, ситуації спілкування. Те, як проявляються емоції, жести партнера важливо для процесу спілкування. При взаємодії людей 60-80 % комунікації здійснюється за рахунок невербальних засобів, а тільки 20-40 % – за рахунок вербальних [3: 35].

Перевага надається невербальній комунікації в таких випадках:

1. При висловлюванні міжособистісних відношень типу симпатії, антипатії. У цих випадках невербальні засоби є більш доречними, ніж вербальні:

...And yet at close range their faces showed the tension. Too polite, too thoughtful. Mark Fossie tried hard to keep up a self-assured pose, as if nothing had ever come between them, or ever could, but there was a fragility to it, some thing tentative and false. If Mary Anne happened to move a few steps away from him, even briefly, head tighten up and forced himself not to watch her. But then a moment later he'd be watching. [9: 114].

2. При вираженні емоцій (страх, радість, подив тощо):

A few moments later Lee Strunk crawled out of the tunnel. He came up grinning, filthy but alive. Lieutenant Cross nodded and closed his eyes while the others clapped. Strunk on the back and made jokes about rising from the dead. [9: 13].

3. Коли вербальний канал не може бути використаним:

Half smiling, Lieutenant Jimmy Cross took out his maps. He shook his head hard as if to clear it, then bent forward and began planning the day's march. ... [9: 23].

4. У повсякденних етикетних формулах метакомунікації (привітання, прощання тощо):

Dave Jensen went over and shook the old man's hand. "How-dee-doo", he said. One by one the other did it too. They didn't disturb the body, they just grabbed the old man's hand and offered a few words and moved away. [9: 256].

5. При регулюванні акту комунікації, наприклад, механізму зміни ролей мовця, слухача:

He (Azar) was smiling again.

"Out here, at night, I almost feel like a kid again. The Vietnam experience. I mean, wow, I love this shit".

"Let's just --"

"Shhhh".

Azar put a finger to his lips. He was still smiling at me, almost kindly. [9:237].

6. Невербальні засоби використовуються для доповнення, ретельної розробки вербального повідомлення:

He watched the young soldier shove his hands into the water. "Right here", he kept saying. His movements seemed random and jerky.

Jimmy Cross waited a moment, then stepped closer. "Listen," he said quietly, "the guy could be anywhere."

The boy glanced up. "Who could?"

"Kiowa's dead".

"Well, yes".

The young soldier nodded. "So what about Billie?"

"Who?"

"My girl. What about her? This picture, it was the only one I had. Right here, I lost it."

Jimmy Cross shook his head. It bothered him that he could not come up with a name. [9: 194].

7. При посиленні інформативно-експресивно-латентного змісту на слухача:

For the rest of the day, she was very quiet. That night, though, just before bedtime, Kathleen put her hand on my shoulder and said, "you know something? Sometimes you're pretty weird, aren't you?"

"You are too." she pulled her hand away and frowned at me. Like coming over here. Some dumb thing happens a long time ago and you can't ever forget it." [9: 209].

Функціонування невербальних засобів в англомовному середовищі має свої особливості, які треба знати і враховувати при спілкуванні з представниками певної культури.

Англійцям властиві такі риси, як стриманість, схильність до недомовок, повага до приватної власності, підприємництво. Незалежність, що межує з відчуженістю, – основа людських взаємин у Британії. У англійців дуже високо розвинуте почуття справедливості, тому при веденні справ вони цінують чесну гру, зневажають хитрість та підступність.

Англійські традиції вважають стриманість у судженнях за ознаку поваги до співрозмовника. Звідси і потяг до уникнення категоричності, часто використання різноманітних словосполучень на зразок "мені здається", "я вважаю", "можливо" тощо. І взагалі, англійці уникають у розмові будь-яких особистих моментів, усього того, що можна розцінити як вторгнення в приватне життя. В Англії домінує правило: "Дотримуйся всіх формальностей".

Великобританія дала світові один із найпопулярніших жестів – "ВІКТОРИЯ".

Під час Другої Світової співробітник англійської радіокомпанії Бі-Бі-Сі Віктор де Лавальє створив символ, який означав єдність всіх народів у боротьбі з фашистами. Жест нагадував першу букву англійського слова *victory* (перемога). "Нехай окупанти, – сказав Лавальє у своїй передачі від 14 січня 1941 року, – бачать ці знаки скрізь, повторені безліч разів, і зрозуміють, що вони оточені зі всіх сторін натовпом, який тільки й чекає моменту їх слабкості та поразки". Жест відразу став популярним на всій окупованій фашистами території. Його часто використовував Уїнстон Черчіль, повідомляючи своїх співвітчизників про чергові перемоги союзників. Черчіль надавав великого значення знаку V: "Знак V є символом переможної волі всіх народів окупованих територій, Британії і відповідної долі гітлерівської тиранії" [5: 158].

Цей жест був дуже популярний серед захисників Білого дому під час серпневого 1991 року путчу в Москві.

Якщо розглянути повсякденні ситуації та участь невербальних засобів у них, то можна побачити, що англійці роблять привітальний жест рукою: права рука зігнута в лікті і піднята на рівні голови чи трохи вище долонею вперед. У цій же ситуації спостерігається привітальне "включення" усмішки, "спалах брів" (*eye-brow flash*).

"That's good to know", Jason said. When he smiled, his eyebrows went up a tiny bit. Was he sending me one of those secret signals that guys send girls? There was a whole article about it in the July issue of Contemporary Teen. It was called body language. I was sure that raised eyebrows meant something good. [10: 37].

Ритуал прощання супроводжується тими ж жєстами, що і ритуал привітання. У ситуації вибачення можуть бути присутні такі невербальні засоби, як посмішка, знизування плечима, розведення рук, притискання долоні до грудей і т. п. Ці засоби використовуються індивідуально залежно від характеру ситуації, взаємовідносин комунікантив, їхнього соціального стану, освіти. Посмішка, "eye-brow flash" надають спілкуванню дружнього, доброзичливого характеру.

Жести, рухи, погляд, їх характер вже самі по собі несуть певну інформацію. Наведемо такі приклади:

...And if anyone quarreled or complained, he would simply tighten his lips and arrange his lips and arrange his shoulders in the correct command posture. He might give a curt little nod. Or he might not. He might just shrug and say, Carry on, then they would saddle up and form into a column and move out toward the villages west of Than Khe. [9: 25].

Не можна розглядати жести поза мовним середовищем, треба враховувати весь комплекс жестів, рухів та інших пара лінгвістичних засобів. Кожен жест подібний до слова: його не можна витягнути з речення.

"Calm yourself, calm yourself", he murmured in her ear, returning her clasp at first mechanically, and afterward with a growing appreciation of her distressed humanity. The heaving of her breast and the trembling of all her limbs, in the closeness of his embrace, seemed to enter his body, to infect his very heart. While she was growing quitter in his arms, he was becoming more agitated, as if there were only a fixed quantity of violent emotion on this earth. The very night seemed more dumb, more still, and the immobility of the vague, black, shapes, surrounding him more perfect.

"It will be all right", he tried to reassure her, with a tone of conviction, speaking into her ear, and of necessity clasping her more closely than before.

Either the words or the action had a very good effect. He heard a light sigh of relief. She spoke with a calmed ardour. [11:81].

У вищенаведеному прикладі поєднуються вербальні та невербальні засоби спілкування, що сприяє зняттю негативних емоцій. Цікаво, що стан жінки відбивається на її співрозмовникові через жести дотику (Хейст – головний герой – відчуває те ж саме, що й вона).

Схоже поєднання мовних та немовних засобів спілкування ми спостерігаємо у такій ситуації:

What he saw was that, white and spectral, she was putting out her arms to him out of the black shadows like an appealing ghost. He took her hands, and was affected, almost surprised, to find them so warm, so real, so firm, so living in his grasp. He drew her to him, and she dropped her head on his shoulder with a deep sigh.

"I am dead tired", she whispered plaintively.

He put his arms around her, and only by the convulsive movements of her body became aware that she was sobbing without a sound. Sustaining her, he lost himself in the profound silence of the night. After a while she became still, and cried quietly. [11:83].

Підвищена агресивність може бути рисою особистості або просто ситуативною реакцією на обставини. У нижченаведеному прикладі це звинувачення містера Джоунса:

"Tut, tut! You have a tolerable business. You are perfectly tame; you ". He [Mr. Jones] paused, then added in a tone of disgust: "You have a wife".

Schomberg tapped the floor angrily with his foot and uttered an indistinct, laughing curse.

"What do you mean by flinging that damned trouble at my head? " he cried. "I wish you would carry her off with you somewhere to the devil! I wouldn't run after you". [11:103].

Отже, ми переконались у тому, що, незважаючи на стриманість, обережність, англійцям властиві жести гніву, агресії, роздратування, ширості, захоплення, але вони менш виразні порівняно з жестами жителів закавказьких країн, латиноамериканців та арабів.

1. Г.Вилсон, К.Макклафлин. Язык жестов – путь к успеху – СПб: Питер, 2000. – 224 с.
2. Гришаева Л. И. Перевод как рефлекс вербализации внеязыковой действительности средствами различных языковых картин мира // Социокультурные проблемы перевода: Сб. науч. тр. – Воронеж: ВГУ, 1999.
3. Колшанский Г. В. Паралингвистика. – М.: Наука, 1974. – 80 с.
4. Пиз А., Пиз Б. Язык взаимоотношений мужчина – женщина. – М.: Изд-во ЭКСМО – Пресс, 2001. – 400 с.
5. Пиз А. Язык телодвижения. – Н. Новгород: Ай Кью, 1990. – 262 с.
6. Славова Л. Л. Комунікативні невдачі в англомовному спілкуванні: паралінгвістичний аспект // Вісник Київського державного лінгвістичного університету. – Сер. філологія. – 2000. – Т. 3., № 1. – 169 с.
7. Воловик В. А. Тайны жеста – М.: ООО "Издательство АСТ", 2001. – 368 с.
8. Франклин Фолсом. Книга о языке. Homo sapiens – это Homo loquens. Человек разумный – это человек говорящий. – М.: Прогресс, 1997.
9. Tim O'Brien. The Things They Carried. – New York: Penguin Books, 1990. – 273 p.
10. Megan Howard. Diary S.O.S. My Sister Stole My Boyfriend. – New York: Bullseye Books. - 1994. – 135 p.
11. Joseph Conrand. Victory. An Island Tale. – Penguin Books. A Penguin / Godfrey Cave Edition, - 1994. – 336 p.

Матеріал надійшов до редакції 8.11.2004 р.

Медчук И.В. Способы передачи информации невербальными средствами в англоязычной среде.

Статья посвящена анализу способов передачи информации невербальными средствами в англоязычной среде.

Medchuk I.V. The Ways of Conveying Information by Non-Verbal Means in the English-Speaking Environment.

The article is dedicated to the analysis of the ways of conveying information by non-verbal means in the English-speaking environment.